

Наталія СТРАТУЛАТ,
orcid.org/0000-0001-7738-4311
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ
(Київ, Україна) stratulat_natala@ua.fm

МОВНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАВНИКА

Статтю присвячено вивченню актуального питання грамотного фахового мовлення в площині нормативності мови. Увагу акцентовано на порушенні правил слововживання у мовленнєвій практиці правників.

Метою статті є аналіз характерних порушень лексичних норм у професійному мовленні правника, з'ясування причин їх порушення та окреслення ролі нормативності як визначальної риси мовної компетентності в аспекті загальної культури фахівця.

У статті на основі праць сучасних дослідників розглянуто зміст понять «мовна норма», «лексична норма», «порушення слововживання», «плеоназм». При цьому визначено, що мовною нормою є сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови і своєю чергою сприймаються її носіями як зразок для комунікації у суспільстві. Лексичні норми – положення, які регулюють вибір слова відповідно до змісту і мети висловлення. Недотримання цих правил є порушенням лексичної норми. Плеоназм як лексична помилка, яка через сполучуваність близьких чи тотожних за значенням слів спричиняє семантичну надлишковість у тексті. З'ясовано, яким чином плеонастичні конструкції спричиняють «руйнування» цілісності та змістовності тексту. Описано вплив плеоназмів на зміст тексту як результату мовленнєвого акту, внаслідок чого порушуються загальноприйняті вимоги до нього: чіткість, точність, лаконічність, стислість, інформативність, логічність. Охарактеризовано типові лексичні помилки (плеоназми) у фаховому мовленні. На конкретних прикладах проаналізовано відповідні порушення нормативної лексичної валентності, які стали предметом дослідження.

Проведене дослідження веде до висновків, що знання особливостей мовної системи на різних її рівнях, зокрема лексичному, дає можливість фахівцеві бути професіоналом. Варто постійно слідкувати за своїм мовленням, аналізувати його і підвищувати рівень мовної компетентності, яка базується на володінні правилами української мови. Мовна грамотність досягається шляхом ретельної роботи над своїм мовленням. Щоб уникнути в мовленнєво-професійній діяльності лексичних помилок, треба орієнтуватися на мовну норму.

Ключові слова: мовна норма, правила слововживання, плеоназми, лексична помилка, фахове мовлення.

Natalia STRATULAT,
orcid.org/0000-0001-7738-4311
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Legal Linguistics
National Academy of Internal Affairs
(Kyiv, Ukraine) stratulat_natala@ua.fm

LANGUAGE LITERACY AS A GUARANTEE OF THE LAWYER'S PROFESSIONALISM

The article is devoted to the study of the topical issue of competent professional speech in the plane of normative language.

The purpose of the article is to analyze the characteristic violations of lexical norms in the professional speech of a lawyer, finding out the reasons for their violation and outlining the role of normative language as a defining feature of language competence in terms of general culture.

The article, based on the works of modern researchers, considers the meaning of the concepts “language norm”, “lexical norm”, “word disorder”, “pleonasm”. It is determined that the language norm is a set of language tools that correspond to the language system, and, in turn, are perceived by its speakers as a model for communication in society. Lexical norms are norms that regulate the choice of a word in accordance with the content and purpose of the utterance. Failure to comply with these rules is a violation of the lexical norm. Pleonasm as a lexical error, due to the compatibility of close or identical words in meaning, causes redundancy in the text. It is found out how pleonastic constructions cause “destruction” of the integrity and content of the text. The influence of pleonasms on the content of the text as a result of the speech act is described, as a result of which the generally accepted requirements to it are violated: clarity, accuracy, conciseness, brevity, information content, and consistency. Typical lexical errors (pleonasms) in professional speech are characterized. The corresponding violations of normative lexical valence, which became the subject of research, are analyzed on specific examples.

The study makes it possible to conclude that knowledge of the features of the language system at its various levels, including lexical, allows a specialist to be a professional. You should constantly monitor your speech, analyze it and increase the level of language competence, which is based on knowledge of the rules of the Ukrainian language. Language literacy is achieved through careful work on your speech. To avoid lexical errors in speech and professional activities, it is necessary to focus on the language norm.

Key words: language norm, word usage rules, pleonasms, lexical error, professional speech.

Постановка проблеми. Питання ефективної комунікації як показник загальної та професійної культури, що досягається передусім високим рівнем знань мовних норм, а також відповідним використанням їх у комунікативній сфері, завжди було об'єктом наукових розвідок. Насамперед це дослідження в галузі психології, педагогіки, права, лінгвістики, де останньому приділяється особлива увага, адже грамотне мовлення розглядається першочергово в площині нормативності мови.

Натепер держава створює нові стандарти професіонала, висуваючи при цьому до фахівців ті вимоги, які б задовольнили потреби соціуму. Запити зорієнтовано на розвиток та вдосконалення всіх напрямів професійної діяльності, передусім мовленнєво-фахової – підвищення мовної та комунікативної компетентностей. Це, безумовно, пов'язане з підготовкою у сучасному суспільстві висококваліфікованих представників гуманітарного напрямку, зокрема правового, успіх у професії яких залежить безпосередньо від мовної грамотності (Артикуца, 2004: 155): кожен представник юридичної галузі у своїй фаховій діяльності в обов'язковому порядку повинен послуговуватися нормами сучасної літературної мови і неухильно їх дотримуватися.

Тому питання мовної норми, зокрема її дотримання та порушення (як полярних понять) у фаховому мовленні, а також мовної компетентності загалом залишається **актуальним**.

Оволодіння фахівцем ґрунтовними ознаками мовлення, пов'язаними з грамотністю, знанням мови, дають змогу забезпечити ефективність процесу професійно-комунікативної діяльності, а також підняти рівень культури представників відповідних професій, отже, вивчення запропонованої теми спрямоване на ключові проблеми, пов'язані з недотриманням мовних норм у мовленні: їх виявлення та аналіз, з одного боку, а також усунення помилок та уникнення їх у подальшій мовленнєвій практиці – з іншого.

Аналіз досліджень. Спостереження над функціонуванням мовних норм (зокрема, слововживання) у фаховому мовленні репрезентоване у працях багатьох науковців. Так, Н. Бабич (Бабич, 2003), С. Єрмоленко (Єрмоленко, 2010), О. Пономарів (Пономарів, 1999) розглядають теоретичні

засади поняття «мовна норма», а також дають стилістичні поради щодо українського слововживання; Ю. Короткова (Короткова, 2019), Л. Кравець, Л. Мацько (Кравець, Мацько 2007), Голіченко (Голіченко, 2019: 134–136) вивчають структуру і культуру мовлення юриста, а також порушують питання місця й ролі мовної норми в комунікативно-професійній діяльності фахівців; М. Волощак (Волощак, 2000), П. Селігей (Селігей, 2013), І. Судук (Судук, 2015) та ін. аналізують порушення лексичних норм у мові сучасних українських текстів та описують причини їх появи у мовленні. Проте, незважаючи на наявні наукові розвідки і висвітлені в них різні аспекти дослідження мовних норм у мовленні, зокрема лексичних, проблема ненормативного слововживання, а також вивчення особливостей реалізації правил вживання лексики відповідно до її значення лишаються важливими нині.

Мета. Актуальність вибору проблеми визначила мету дослідження – аналіз характерних порушень лексичних норм у професійному мовленні правників. Мета передбачила вирішення таких **завдань**: з'ясувати зміст понять «мовна норма», «лексична норма», «порушення слововживання», «плеоназм»; визначити роль лексичних норм у правовому тексті як результаті мовленнєвого акту та описати наслідки порушення; виявити причини недотримання норм слововживання; охарактеризувати типові лексичні помилки (плеоназми); вивчити виявлені порушення нормативності семантики слова; запропонувати шляхи підвищення рівня мовленнєвої культури фахівця, уникнення у майбутньому недоліків, пов'язаних з лексичними помилками.

Виклад основного матеріалу. З огляду на те, що культура мови оснований на дотриманні мовних норм (як усної, так і писемної форми літературної мови), а також свідомому, цілеспрямованому, майстерному використанні мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування (Мацько, Кравець, 2007: 6) варто розглянути питання мовної норми загалом, а також лексичної зокрема. Енциклопедія «Українська мова» як авторитетне науково-довідкове видання подає таке визначення поняття «мовна норма»: «сукупність мовних засобів, що відповідають системі

мови й сприймаються її носіями як зразок у певний період розвитку мови і суспільства» (Єрмоленко, 2004: 420). Крім того, визначальною рисою мовної норми, безперечно, є дотримання усталених правил слововживання, написання, наголошування та ін.

Лексичні норми, виконуючи роль складника мовних норм, – це «норми слововживання, прийняті у сучасній українській літературній мові. Вони регулюють вибір слова відповідно до змісту і мети висловлення» (Єрмоленко, 2004: 420). І це, зі свого боку, дає підстави говорити про те, що «порушення лексичних норм» є недотриманням загальноприйнятих правил слововживання, закріплених суспільною практикою. Іншими словами, лексичні хиби (помилки) – це свого роду семантичні «викривлення», які, власне, порушують не тільки культуру мови фахівця, а й руйнують сам зміст сказаного чи написаного користувачем мови.

Вживання слова не у властивому йому значенні (мається на увазі значенні, зафіксованому в словнику) зумовлене різними явищами: тавтологією, росіянізмами, плеоназмами. Саме на останніх зосередимо нашу увагу в дослідженні, проаналізувавши їх у мовленні правників.

Академічний словник української мови визначення поняття «плеоназм» фіксує так: «У стилістиці – сполучення близьких за значенням слів, з яких одне або кілька логічно зайві» (Тараненко, 2007: 512). Тому плеоназми (наприклад, *мати свою власну державу, громадянське суспільство*) як лексична помилка є тією одиницею типових мовленнєвих неточностей, що відображають передусім порушення логічного характеру. А логічність як функціональна риса фахового мовлення (і усного, і писемного), як відомо, ґрунтується саме на правильності слововживання і є наслідком відповідного семантичного наповнення в тому чи іншому лексичному сполученні.

У плеонастичних конструкціях, які є ненормативними утвореннями, крім порушення логіки викладу, одночасно спостерігаємо «семантичні пустоти», що є наслідком надлишкової інформації. Водночас це спричиняє змістову неточність передачі повідомлення.

Такі семантичні прогалини (сполучення з подібним чи тотожним значенням) не просто збільшують за обсягом текст, а й утруднюють його розуміння. Натомість мовлення будь-якого фахівця-правника повинне бути лаконічним і стислим.

Зазначимо, що плеоназм як семантична ненормативність також руйнує змістову структуру текстів правового характеру через відсутність у них такої обов'язкової властивості, як інформа-

тивність. (Важливо в правовому тексті якомога меншою кількістю слів передати якомога більше інформації, а не навпаки).

Крім того, зважаючи, що плеоназми побудовані таким чином, що їх утворення мають особливі стилістичні функції (емоційне нагнітання висловлення та надання йому більшої переконливості) (Тараненко, 2007: 512), цей вид лексичної помилки не допустимий у текстах офіційно-ділового стилю, для якого (і це загальновідомо) характерні беземоційність і стилістично нейтральне семантичне наповнення лексики.

З огляду на те, що загальноприйнятими вимогами до текстів професійного характеру є точність, лаконічність, стислість, інформативність, логічність, емоційна нейтральність і мовна нормативність (що є своєрідним симбіозом для правильного розуміння тексту) (Короткова, 2019: 148–149), не припустимим є порушення лексичної норми, що зумовлене вживанням плеоназмів (унаслідок чого не буде, власне, дотримано зазначених вище вимог до професійного тексту).

Оскільки поняття фахового мовлення нерозривно пов'язане з поняттям мовної норми, яка виконує роль своєрідного «мовного фільтра» і визначає, що правильно, а що неправильно, рекомендує одні мовні засоби та відкидає інші (Стратулат, Проценко, Посмітна, 2017: 37), помилкове слововживання порушує правила культури професійного мовлення, що зі свого боку вказує на низький рівень професійної кваліфікації.

Передусім неграмотне мовлення (у цьому разі із допущенням лексичних помилок) є наслідком відсутності теоретичних знань, з одного боку, і невиробленням умінь використовувати набуті знання в мовленнєвій практиці – з іншого (освітні прогалини). Щодо об'єктивних причин, то варто назвати стрімкий потік інформаційних ресурсів, з якими мають справу правники, значний обсяг документів, наявність низькоякісної літератури тощо.

Для того щоб виробити мовну грамотність, варто не тільки розумітися в правилах української мови. Обізнаність з типовими помилками, що допускають у професійному мовленні правника, – передумова високої мовної культури фахівця. Це свого роду приклади, як «не треба робити», «як не варто говорити».

Проаналізуємо типові порушення нормативності семантики слова у професійному мовленні правників на прикладах плеонастичних конструкцій. Так, лексичну надлишковість слів, які структурно обтяжують фразу, спостерігаємо у такій конструкції «*основні пріоритетні завдання*» або (як варіант) «*головні пріоритетні завдання*».

Лексема **пріоритетний** – прикметник до слова **пріоритет**, яке має таке значення у тлумачному словнику: «**Періюість** у якому-небудь відкритті, винаході, висловленні ідеї; переважне, провідне значення кого-, чого-небудь; **перевага** над кимсь, чимсь». Якщо поглянути на визначення, зафіксоване в лексикографічній праці, можна говорити про імпліцитну семантику, яка розкривається через такі елементи значення цієї лексичної одиниці: **періюість** «Наявність кращих рис, якостей, переваг, які ставлять кого-, що-небудь на перше місце», а також **перевага** «Над ким – чим; виключне, особливе право на що-небудь; привілей». Це дає підстави стверджувати, що аналізований сегмент семантично неправильно оформлений. Крім того, наявна у словосполученні лексема **основний** (в одному випадку) із репрезентованим у словнику значенням «Найважливіший, головний; провідний, визначальний; який є основою чого-небудь, становить його найважливішу частину» і **головний** із семантикою «Найважливіший, основний, суттєвий» (в іншому) демонструє надлишок інформації, свого роду повторення, що, з одного боку, є помилкою лінгвістичного характеру, з іншого – логічного. Нормативний же варіант у такому разі буде: «**пріоритетні завдання**» або «**основні завдання**», «**головні завдання**».

Семантичну ненормативність можна спостерігати й у такому контексті, як «**останнім часом у сучасному законодавстві**» або (як варіант) «**на сьогодні в сучасному законодавстві**». Правила слововживання порушені через використані у цьому випадку плеонастичні форми лексичних одиниць. Проаналізуємо ці конструкції з огляду порушень семантики.

Лексема **сучасний** у своїй семантичній структурі має декілька значень-репрезентантів у тлумачному словнику: «1. Який існує, відбувається, живе і т. ін. тепер, нині; який стосується теперішнього часу, нинішньої епохи; нинішній, теперішній. 3. Який відповідає вимогам свого часу, викликаний його потребами; який привертає до себе увагу, цікавий для всіх тепер; важливий для нинішнього, теперішнього моменту; актуальний, злободенний». Розглянемо перше і третє значення, які є подібними (навіть тотожними) до витлумачення словосполучення **останнім часом** та слова **на сьогодні**. Варто звернути увагу й на те, що семантика лексеми **сучасний** описується також синонімічними прикметниками: **нинішній** із значенням «1. Який існує, відбувається і т. ін. нині; стос. до сучасного періоду; сучасний; 2. Те саме, що сьогоднішній»; **теперішній**, семантика якого «Який є, існує, відбувається зараз, у момент

мовлення; нинішній»; а також **актуальний**, що тлумачиться як «Важливий для цього часу; який відповідає найважливішим потребам сучасності». Як бачимо, у семантиці цих прикметників **нинішній, теперішній, актуальний** знаходимо таке ж семантичне наповнення, як і у словах, що увійшли в модель сполучуваності аналізованого контексту. Порівняймо: «**який існує нині**»; «**який існує у момент мовлення**»; «**для цього часу**» (семантичні сегменти) тлумачення слів **нинішній, теперішній, актуальний**, які є компонентами значення лексеми **сучасний** і **на сьогодні** та **останнім часом** (елементи досліджуваних плеонастичних конструкцій). Їх значення – однакове, що дає можливість окреслити логічно зайві слова (які утворили семантичні пустоти) у вищенаведених контекстах. З огляду на це доцільним буде навести нормативний варіант лексичної сполучуваності: «**останнім часом у законодавстві**» або (як варіанти) «**на сьогодні в законодавстві**», «**у сучасному законодавстві**».

Лексична помилка (плеонастична) є і в такому ненормативному сполученні слів, як «**легальний закон**». У цьому контексті, якщо проаналізувати значення кожної з лексем (як його складників), побачимо семантичну схожість, семантичний повтор. Так, лексична одиниця **легальний**, як фіксує словник, означає: «Визнаний, дозволений законом; який має законну силу; узаконений; який використовує дозволені законом можливості, який ґрунтується на використанні цих можливостей». В інтерпретації семантики зазначеного слова імпліцитно бачимо сему **закон** (власне, через яку воно й тлумачиться). Тому сполучення лексеми **легальний** із лексемою **закон**, яка має значення: «Встановлене найвищим органом державної влади загальнообов'язкове правило, яке має найвищу юридичну силу; сукупність таких загальнообов'язкових правил та державних постанов, що визначають суспільні відносини людей; втілення найвищої влади у суспільстві», є лінгвістично некоректним і алогічним, оскільки утворює не тільки семантичну прогалину, а містить логічно зайву одиницю. Нормативний варіант цього прикладу буде такий: «**закон**».

Анормативну сполуку як плеонастичне утворення, що порушує вимоги до професійного мовлення, демонструє також таке поєднання слів, як **кримінальний злочин**. Як і в наведених вище прикладах, ця конструкція сполучуваності подібних за змістом одиниць, де одна тлумачиться через іншу: вони семантично взаємозамінні. Підґрунтям цього твердження є представлені у словникових статтях значення аналізованих лексем. Звер-

німо увагу на семантику слова **кримінальний** (з ремаркою – юридичне) «*Те саме, що карний 1–3*», де слово **карний** (з ремаркою – юридичне) означає: «1. Який учинив злочин проти життя та майна. 2. Який становить замах на життя та майно. 3 Пов'язаний із розслідуванням і покаранням злочинів проти життя та майна». Як бачимо, лексема **кримінальний** у своєму значенні має семантичний елемент «злочин». Зі свого боку, слово **злочин** інтерпретовано, як:

«1. Суспільно небезпечна дія (або бездіяльність), що чинить, заподіює зло людям. 2. Неприпустимий, ганебний вчинок». І якщо співставимо значення слів **злочин** та **кримінальний** (останнє тлумачиться як **карний**), то побачимо, що «*замах на життя та майно*, а також учинення «*проти життя та майна*» (елементи семантики слова **кримінальний**) це, власне, і є «*суспільно небезпечна дія (або бездіяльність)*» (як семантичний компонент слова **злочин**). З огляду на зазначене можна зробити висновок, що сполучення **кримінальний злочин** – поєднання з надлишковою інформацією (лексична помилка), із логічно зайвим словом (логічна помилка), із викривленням семантики у правовому аспекті (правова помилка). Варіант, що відповідає нормам сучасної української літературної мови і чинному законодавству: **злочин** або **кримінальне правопорушення (кримінальний проступок)** (залежно від правового тексту і значення, яке вимагає контекст).

Випадки типових помилок, які демонструють синтез ознак порушення лексичної і логічної норм мовлення, не поодинокі. Так, низка плеонастичних сполучень свідчать про значні мовні недоліки, які характерні для мовленнєвої практики правників: **реальна дійсність** (нормативно: **реальність** або **дійсність**), **травматичне ушкодження** (нормативно: **травма** або **ушкодження**), **інформаційне повідомлення** (нормативно: **інформація** або **повідомлення**), **моя автобіографія** (нормативно: **автобіографія** або **моя біографія**), **у січні місяці** (нормативно: **у січні**), **захисний імунітет** (нормативно: **імунітет**), **чинний на сьогодні** (нормативно: **чинний**), **адреса проживання** (нормативно: **адреса**), **адміністративний менедж-**

мент (нормативно: **адміністрація або керівництво**), **реальні факти** (нормативно: **реалії** або **факти**), **статистичні підрахунки** (нормативно: **статистика** або **підрахунки**) та ін.

Висновки. Отже, проведене дослідження дає змогу стверджувати, що мовна грамотність, зокрема обізнаність із лексичними нормами й уміння застосовувати правила слововживання у мовленнєвій практиці, має велике значення у фаховому мовленні: є запорукою професіоналізму та показником загальної й професійної культури фахівця. Лексичні помилки (плеоназми), які є наслідком як суб'єктивних, так і об'єктивних причин, спричиняють негативні результати у мовленнєво-професійній діяльності правника. Передусім це впливає на правильність та змістову цілісність тексту, а також порушує основні вимоги до професійного мовлення: точність, ясність, чіткість, логічність, інформативність, стислість та лаконічність.

Проаналізовані плеонастичні сполучення, які характерні для мовленнєвої практики правників, свідчать про значні мовні недоліки, пов'язані із невідповідною лексичною семантикою, з одного боку, а також про спричинені ними логічні, стилістичні й правові помилки – з іншого. Продемонстровані типові лексичні помилки (з відповідним їх аналізом) дозволять уникнути порушень норм сучасної української літературної мови у професійній комунікації.

Безперечно, задля підвищення рівня грамотності, мовної та професійної культури, правникові варто постійно працювати над собою, свідомо і відповідально ставитися до своєї професійно-мовленнєвої діяльності, яка має соціальне значення. Першочергово фахівець повинен бути зорієнтований на засвоєння мовних норм, вироблення вміння аналізувати своє мовлення щодо нормативності/ненормативності; постійно користуватися лексикографічними джерелами та навчальною літературою, користуватися авторитетними сайтами, які дають можливість отримати якісну мовну продукцію. Усе це дозволить відповідати запитам сучасного суспільства щодо висококваліфікованого фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артикуца Н. В. Мова права та її вивчення студентами юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України. *Культура народів Причорномор'я*, 2004, № 49, Т. 2. С. 155–157.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навчальний посібник. Львів : Світ, 2003. 432 с.
3. Волощак М. Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання за матеріалами засобів масової інформації. Київ : Видавничий центр «Просвіта», 2000. 128 с.
4. Голіченко Л. М. Формування лексичної українськомовної компетентності майбутніх юристів служби безпеки України в процесі освітньої діяльності. *Матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з проблем розвитку та функціонування державної мови* (Київ, 28 листоп. 2019 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 134–137.

5. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII (редакція від 11.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>.
6. Єрмоленко С. Культура мови і мовні ідеали суспільства. *Актуальні проблеми сучасної філології* : Зб. наук. праць Рівненськ. держ. гуманітар. ун-ту. *Мовознавчі студії*, 2010. Вип. XVIII. С. 90–94.
7. Єрмоленко С. Я. Норма мовна. *Українська мова* : Енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський. Київ : Українська енциклопедія, 2004. С. 420–421.
8. Короткова Ю. М. Поняття структури і культури мовлення юриста. *Правовий часопис Донбасу*, 2019. № 2. С. 148–149.
9. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2007. С. 6–7.
10. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2005. С. 52.
11. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради : навчальний посібник. Київ : Либідь, 1999. 240 с.
12. Стратулат Н. В., Проценко Г. П., Посмітна В. В. На допомогу особам, які атестуються щодо вільного володіння державною мовою : посібник. Київ : Видавничий центр «Кафедра», 2017, 100 с.
13. Селігей П. О. Типи багатослів'я в наукових текстах. *Українська мова*, 2013, № 4, С. 22–44.
14. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>.
15. Судук І., Кешієв В. Порухення лексичних норм у мові сучасної української преси. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, 2015, Вип. 53, с. 239–242.
16. Тараненко О. О. Плеоназм. *Українська мова* : Енциклопедія. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія», 2007, С. 512–513.

REFERENCES

1. Artykutsa N. V. Mova prava ta yii vyvchennia studentamy yurydychnykh spetsialnostei u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [The language of law and its study by law students in higher educational institutions of Ukraine]. *Kultura narodov Prychernomoria*. 2004, No. 49, T. 2, S. 155–157 [in Ukrainian].
2. Babych, N. D. Praktychna stylistyka i kultura ukrainskoi movy: navch. posibn [Practical stylistics and culture of the Ukrainian language: manual]. Lviv: Svit, 2003. 432 s. [in Ukrainian].
3. Voloshchak M. Nepravylno – pravylno: dovidnyk z ukrainskoho slovovzhyvannia za materialamy zasobiv masovoi informatsii [Wrong – correct: a guide to Ukrainian word usage on the materials of the media]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Prosvita”, 2000. 128 s. [in Ukrainian].
4. Holichenko L. M. Formuvannia leksychnoi ukrainskomovnoi kompetentnosti maibutnykh yurystiv sluzhby bezpeky Ukrainy v protsesi osvithnoi diialnosti. Materialy XV Vseukr. nauk.-prakt. konf. z problem rozvytku ta funktsionuvannia derzhavnoi movy (Kyiv, 28 lystop. 2019 r.) [Formation of lexical Ukrainian-language competence of future lawyers of the Security Service of Ukraine in the process of educational activity. Materials of XV All-Ukrainian scientific-practical conf. on the problems of development and functioning of the state language]. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 2019. CH. 1. S. 134–137 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy “Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoyi” [Law of Ukraine “On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language”] vid 25 kvitnia 2019 r. No. 2704-VIII (redaktsiia vid 11.09.2020). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian].
6. Yermolenko S. Kultura movy i movni idealy suspilstva. Aktualni problemy suchasnoi filolohii [Language culture and language ideals of society. Actual problems of modern philology]: Zb. nauk. prats Rivnensk. derzh. humanitar. un-tu. *Movoznavchi studii*, 2010. Vyp. XVIII. S. 90–94 [in Ukrainian].
7. Yermolenko S. Ya. Norma movna. Ukrainska mova: Entsyklopediia / redkol. V. M. Rusanivskiyi [Language norm. Ukrainian language: Encyclopedia / editor V. M. Rusanovskiyi]. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia, 2004. S. 420–421 [in Ukrainian].
8. Korotkova Yu. M. Poniattia struktury i kultury movlennia yurysta [The concept of structure and culture of speech of a lawyer]. *Pravoviy chasopys Donbasu*, 2019. No. 2. S. 148–149 [in Ukrainian].
9. Matsko L. I., Kravets L. V. Kultura ukrainskoi fakhovoi movy: navch. posibn. [Culture of the Ukrainian professional language: manual]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Akademiia”, 2007. S. 6–7 [in Ukrainian].
10. Matsiuk Z., Stankevych N. Ukrainska mova profesiinoho spilkuvannia: navch. posibn. [Ukrainian language of professional communication: manual]. Kyiv: Karavela, 2005. S. 52 [in Ukrainian].
11. Ponomariv O. Kultura slova: movnostylistychni porady: navch. posibn. [Culture of the word: linguistic and stylistic advice: manual]. Kyiv: Lybid, 1999. 240 s. [in Ukrainian].
12. Stratulat N. V., Protsenko H. P., Posmitna V. V. Na dopomohu osobam, yaki atestuiutsia shchodo vilnoho volodinnia derzhavnoiu movoiu: posibnyk [To help people who are certified in fluency in the state language: manual]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Kafedra”, 2017, 100 s. [in Ukrainian].
13. Selihei P. O. Typy bahatoslivia v naukovykh tekstakh [Types of verbosity in scientific texts]. *Ukrainska mova*, 2013, No. 4, S. 22–44 [in Ukrainian].
14. Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved from: <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
15. Suduk I., Keshiiev V. Porushennia leksychnykh norm u movi suchasnoi ukrainskoi presy [Violation of lexical norms in the language of the modern Ukrainian press]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Serii «Filolohichna»*, 2015, Vyp. 53, s. 239–242 [in Ukrainian].
16. Taranenko O. O. Pleonazm. *Ukrainska mova: Entsyklopediia* [Ukrainian language: Encyclopedia]. Kyiv : Vydavnytstvo “Ukrainska entsyklopediia”, 2007, S. 512–513 [in Ukrainian].